

Náměty pro podporu školní připravenosti

V přípravě dítěte na úspěšný vstup do 1. třídy se jedná se o průběžnou podporu celkového rozvoje dítěte. Příprava spočívá například v pochopení rovinné a prostorové orientace, zmenšování, zvětšování, uspořádání a porovnávání podle různých kritérií. Venku si lze hrát a přitom slabikovat, určovat časovou posloupnost, komentovat vlastní a společné aktivity...

MGR. MAGDALÉNA KAPUCIÁNOVÁ

I V čem spočívá školní připravenost

▼ **Odpovídající tělesný vývoj a dobrý zdravotní stav** – pravidelná docházka, rozvinutá hrubá a jemná moto-

rika, grafomotorika – držení tužky, uvolnění paže, lateralita.

▼ **Odpovídající úroveň vyspělosti poznávacích (kognitivních) funkcí** (rozdíly v párových obrázcích,

rozdíly v párových tvarech, ukryté tvary, rozdíly mezi dvěma slovy, spojení mezi viděným a slyšeným vjemem a naopak, paměť na obrázky, tvary, řadu slov, vyjádřit slovy, co dítě vidělo na obrázku, koordinace ruky a oka při psaní, vnímání vlastního těla v prostoru). Jedná se o podklad pro individualizaci vzdělávání, tudíž je zbytečné pracovat se všemi dětmi na procvičování jedné oblasti.

- ▼ **Odpovídající úroveň duševní praceschopnosti** – zda se dítě dokáže soustředit na zadaný úkol, zda i přes nezdary vytrvá v činnosti; určit, jakou podporu potřebuje.
- ▼ Podmínkou připravenosti na školu je **dobrá orientace v mateřském jazyce**.

Školní zralost obsahuje celou řadu vzájemně se ovlivňujících oblastí. Mezi ně patří zejména:

- ▼ Fyzická zdatnost
- ▼ Psychomotorická zdatnost (hrubá motorika, jemná motorika, grafomotorika, lateralita)
- ▼ Percepční úroveň (zraková percepce, sluchové vnímání)
- ▼ Řeč a vyjadřovací schopnosti
- ▼ Obecné znalosti
- ▼ Rozumové schopnosti
- ▼ Paměť
- ▼ Předmatematické představy
- ▼ Citová zralost
- ▼ Sociální zralost
- ▼ Pracovní zralost

I Rozdíl mezi školní zralostí a školní připraveností

Školní zralost je stav dítěte, který zahrnuje jeho zdravotní, psychickou a sociální způsobilost k započatí školní docházky. Školní připravenost je pojem, který označuje aktuální stav rozvoje osobnosti dítěte ve všech oblastech s přihlédnutím k vnitřním vývojovým předpokladům i vnějším výchovným podmínkám. Školní zralost může být vymezena prostřednictvím kompetencí, které jsou závislé na zrání organismu. Školní připravenost může být vymezena prostřednictvím kompetencí, které jsou do jisté míry závislé na prostředí a učení.

Školní zralost	Školní připravenost
Emoční stabilita	Respektování hodnoty a smyslu školního vzdělání (motivace ke školní práci)
Záměrná koncentrace pozornosti	Rozlišování různých rolí a diferenciací chování, které je s nimi spojeno
Odolnost vůči zátěži (adaptace na školní režim)	Úroveň verbální komunikace
Lateralizace ruky, motorická i senzomotorická koordinace a manuální zručnost	Respektování běžných norem chování i hodnotového systému
Vizuální diferenciací (zralost očních pohybů)	
Sluchová diferenciací	
Koordinace činnosti mozkových hemisfér	
Myšlení na úrovni konkrétních logických operací	
Autoregulace založená na vůli a spojená s vědomím povinnosti	

I Smíšené třídy

Rodiče se často obávají, že nejstarší děti nebudou dostatečně připraveny na vstup do základní školy, neboť sami mají zkušenosti výhradně se třídami rozdělenými podle věku. Aby si přínos práce ve smíšených třídách dokázali představit a pochopili její smysl, je třeba jim trpělivě vysvětlovat, v čem spočívá:

- ♥ Smíšené třídy **podporují skupinovou i individuální práci**. Tyto formy umožňují intenzivně se během dne věnovat menší skupině předškoláků. Učitelka má větší možnost individualizovat práci pro každé dítě vzhledem k jeho potřebám a cíleně doplňovat případné rezervy v připravenosti na základní vzdělávání, než by tomu bylo ve skupině, kde je předškoláků dvacet pět a někdy i více. Obava rodičů, že děti nebudou dostatečně připraveny na vstup do základní školy, je proto zbytečná.
- ♥ Čím větší je věkový rozdíl mezi dětmi, tím jsou **bohatší a pestřejší kontakty** mezi nimi, mají **více příležitostí k nápodobě a komunikaci**, čímž se přirozeně rozvíjejí jejich komunikační schopnosti. Osvojují si více sociálních rolí i strategií jednání a rozhodování. Učí se, jak se uplatnit a prosadit, tedy jak obstát v různorodé skupině. Mají možnost střídat a ujasňovat si **věkové role**, učí se přecházet z jedné do druhé (pětileté dítě je starší než tří- a čtyřleté, ale je mladší než šestileté) a mají

možnost zažít všechny. Přirozeně se tak u dětí rozvíjejí klíčové kompetence stanovené Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání.

- ♥ Smíšené třídy poskytují **přirozené podmínky pro socializaci dítěte**, tedy pro jeho začlenění do širšího společenství lidí mimo známou rodinu, což je naprosto klíčové i pro další život. Navažovat kontakty s novými lidmi bude muset dítě zvládat po celý život, a proto by se to mělo přirozenou cestou naučit již v předškolním věku. Právě smíšené třídy k tomu skýtají příležitost, která se v podobné míře v průběhu dětství a dospívání už nevyskytne.

V základním a středním vzdělávání bude převážnou většinu dní trávit pouze se svými vrstevníky.

I Uplatňování prožitkového učení

Termín prožitkové učení užíváme jako zkrácený popis pedagogického (didaktického) stylu, v němž se uplatňuje způsob, kterým se dítě předškolního věku učí samo spontánně prostřednictvím prožitku a zkušenosti. Výchoziskem prožitkového učení je citové prožívání a iniciativa toho, kdo se učí. Abychom mohli v mateřské škole hovořit o prožitkovém učení, měly by **řízené činnosti** připravované učitelkou naplňovat **následující znaky**:

1. Spontaneita

Tento znak označuje aktivní přístup dítěte k činnostem, to znamená, že do činnosti vstupuje samo ze svého vlastního popudu.

2. Objevnost

Tento znak je naplněn za podmínek, kdy učitelka připravuje činnosti tak, aby děti samy objevovaly, řešily, a tedy uspořádávaly, zpracovávaly a uplatňovaly své dosavadní zkušenosti. Jde o nastolení úkolu jako problému, na nějž mohou děti najít odpověď ve svém nejbližším okolí.

3. Komunikativnost

Pro komunikativnost je otevřený prostor zejména při spolupráci. Je tedy

dobré zadávat úkoly nikoli pro jednotlivce, ale pro skupinu, kdy je potřeba, aby děti vzájemně spolupracovaly. Tento znak lze dodržet také prostřednictvím připravených materiálů, o něž se děti musejí dělit, a tudíž se musejí domlouvat.

4. Aktivita a tvořivost

Aktivita a tvořivost dosáhneme, připravíme-li natolik bohaté prostředí, že se v něm děti mohou rozhodovat mezi nabídnutými tématy či materiály a mohou v něm experimentovat. Naopak toho nelze dosáhnout jednoznačně zadanými úkoly, jež jsou splnitelné pouze jednou na základě zadané a popsané cesty.

5. Konkrétnost

Konkrétní činnosti jsou ty, při nichž děti samy něco dělají, tvoří či zkoumají. Nepatří k nim činnosti, při nichž děti pouze sedí a poslouchají dospělého, čímž pasivně přijímají informace.

6. Celostnost

Naplnění tohoto znaku se odehrává zapojením co nejvíce smyslů.

Zkráceně lze uvést, že **východiskem je prožitek**, pokud možno společný všem dětem. Na něm je pak postavena řízená činnost organizovaná pro skupinu dětí. Do této činnosti děti vstupují na základě svého rozhodnutí, tj. bez vnější pobídky od učitelky. Pokud děti mohou v rámci řízené činnosti rozhodovat například o tom, jaký materiál či techniku si zvolí pro provedení, a musejí se na rozložení společné práce domlouvat, pak činnost splňuje všechny znaky prožitkového učení.

I Příklady z praxe

Dá se připravovat na školu s klackem v ruce?

Na vycházce v lese děti rády hledají klacky. Jejich oblíbenou aktivitu lze využít k porovnávání délky klacků. Děti opřou klacky o zem, aby začínaly stejně, a pak porovnávají, zda je jejich klacek delší nebo kratší než ten kamarádův. Poté mohou uspořádat řadu klacků od nejkratšího po nejdelší. Taktéž mo-

Náměty her a činností podporujících rozvoj potřebných schopností a dovedností pro úspěšný vstup dítěte do 1. třídy	
Hledání rozdílů – stromy, květiny, děti...	Rozvoj zrakového vnímání, rozlišování, podpora soustředěnosti
Skládání rozstříhaných fotografií nebo obrázků	Rozvoj zrakového vnímání, představivosti, pozornosti, jemné motoriky, myšlení
Hra „Co se na mně změnilo“	Rozvoj zrakového vnímání, pozornosti, paměti
Hra „Hmataná“	Hmatové vnímání souvisí s rozvojem jemné motoriky a grafomotoriky, kterou budoucí školák bude potřebovat především k nácvičku psaní
Stavění domečků pro skřítky v lese	Rozvoj zrakového vnímání, rozlišování, rozvoj jemné motoriky – úchop různých předmětů, rozvoj představivosti
Jak šly fotografie za sebou (např. seřad, jak to bylo v mém albu)	Rozvoj zrakového vnímání a pozornosti
Hra „Levá–pravá“ (levou rukou se chytí za pravé koleno)	Vnímání vlastního těla, pravolevá orientace
Hra „Co je vlevo a co je vpravo“	Pravolevá orientace v prostoru
Slovní hra „Na krkavce“ – vymyslet co nejvíce slov začínajících hláskou „K“	Sluchové vnímání a rozlišování první hlásky ve slově
Slovní kopaná	Rozlišování první a poslední hlásky
Hra „Kukačko, zakukej“	Sluchové vnímání v prostoru
Hra na obchod	Rozvoj představivosti, rozlišování, paměti
Porovnávání velikosti, barvy, počtu, tvaru (najdi větší × menší)	Rozvoj představivosti
Dlouhé chození	Okysličování krve, mozku, plicních sklípků
Rovnovážné hry	Posílení svalového aparátu, správné držení těla
Skákací panák	Rozvoj rovnováhy, hrubé motoriky, odhad
Listové pexeso	Porovnávání, třídění
Slepá bába	Orientace v prostoru, sluchová analýza, pozornost, soustředění, obratnost, odvaha, postřeh
Zlatá brána	Ožívování v paměti, časové pořadí (kdo šel první, kdo po něm)
Slepá bába	Orientace v prostoru, sluchová analýza, pozornost, soustředění, obratnost, odvaha, postřeh

hou porovnávat klacky podle tloušťky nebo podle struktury kůry nebo je mohou třídit – podle toho, zda jsou rovné nebo křivé, mají-li kůru či ne, je-li na větvičce lístek nebo zda je holá...

Porovnávání:

- ♥ Přirozené: Najdi stejné klacky.
- ♥ Základní: Porovnej délku klacků – který z nich je delší?
- ♥ Redukované: O jaký kousek je jeden delší?
- ♥ Porovnávání s rozdílem: Kde je víc pupenů? O kolik je jich víc?

V případě omylu nabídneme šanci k opravě, pomůžeme s korekcí – respek-

tujeme zásadu otevřené budoucnosti. Cílem je umět řešit problém. Přiměřená obtíž je výhodou.

I Práce s otázkou

Učitelka má zavázané oči. Dítě ji vede přes překážkovou dráhu. Učitelka se ptá: „Mohu jít dopředu? Mohu udělat jeden krok? Když to nejde dopředu, mám jít doprava? Jeden krok? Dlouhý, nebo krátký krok? Co mám udělat teď? Kam mám jít? Co mám překročit? Mám nohu zvednout výš? Ještě výš, nebo stačí?“

Autorka je ředitelkou
MŠ Semínko v Toulcově dvoře